

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 367

Gospodarka przestrzenna Aktualne aspekty polityki społeczno-gospodarczej i przestrzennej

Redaktorzy naukowi

Jacek Potocki

Jerzy Ładysz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Justyna Mroczkowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Agata Wiszniowska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-474-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Tritia – nowa forma i instytucja integracji europejskiej.....	13
Bartosz Bartosiewicz, Iwona Pielesiak: Dzienna mobilność mieszkańców małych miast Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego.....	21
Magdalena Belof: Wyzwania planowania przestrzennego na poziomie regionalnym	30
Piotr Chmiel, Leszek Stanek: Efektywność ekonomiczna realizacji dróg dla zabudowy mieszkaniowej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	38
Joanna Cymerman: Uwarunkowania przekształceń struktury własnościowej gruntów na Pomorzu Środkowym w latach 2000–2012.....	50
Łukasz Damurski: Uczestnicy procesu podejmowania decyzji przestrzennych na szczeblu lokalnym. Teoria i praktyka.....	59
Eleonora Gonda-Soroczyńska: Wielofunkcyjność czy jednofunkcyjność? Uzdrowiska w obliczu przemian przestrzennych	68
Piotr Gryszel, Daria Elżbieta Jaremen, Andrzej Rapacz: Fundusze unijne czynnikiem kształtującym funkcję turystyczną w wybranych gminach regionu jeleniogórskiego.....	76
Piotr Hajduga: Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce a kształtowanie kapitału ludzkiego.....	90
Piotr Idczak, Karol Mrozik: Ocena efektywności kosztowej rozwiązań kształtujących retencję zlewni rzecznej jako sposobu ograniczania zagrożenia powodziowego	102
Marian Kachniarz: Prymusi i maruderzy – aktywność inwestycyjna gmin dolnośląskich	112
Anna Katola: Znaczenie równości płci dla długookresowego wzrostu gospodarczego.....	119
Olgierd Kempa, Jan Kazak: Przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne a podatki od nieruchomości.....	128
Lidia Klos: Zanieczyszczenia obszarowe na terenach wiejskich województwa zachodniopomorskiego	136
Piotr Krajewski: Problemy planistyczne na terenach parków krajobrazowych w sąsiedztwie Wrocławia na przykładzie Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego.....	147

Natalia Krawczyszyn: Kierunki polityki turystycznej w euroregionach polsko-czeskich – unifikacja czy dywersyfikacja produktu turystycznego po granicza?	155
Barbara Kryk: Projekt modelu wsparcia na rynku pracy młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym	163
Marta Kusterka-Jefmańska: Jakość życia a jakość usług publicznych w praktyce badań na poziomie lokalnym	170
Grażyna Leśniewska: Wpływ rodziny na kształtowanie postawy obywatelskiej społeczeństwa	178
Jerzy Ładysz: Kierunki rozwoju zielonej infrastruktury we wrocławskim obszarze funkcjonalnym	186
Urszula Markowska-Przybyła: Zastosowanie ekonomii eksperymentalnej do pomiaru kapitału społecznego	196
Barbara Mastalska-Cetera, Beata Warczewska: Realizacja wybranych programów wspierających rolnictwo w Parku Krajobrazowym „Dolina Baryczy”	204
Piotr Mijał: Aspekty prawne konkurencyjności specjalnych stref ekonomicznych	214
Katarzyna Milewska-Osiecka: Nowe budownictwo mieszkaniowe w świetle polityki funkcjonalno-przestrzennej strefy podmiejskiej Łodzi	223
Agnieszka Ogrodowczyk: Polityka mieszkaniowa a współczesne przekształcenia obszarów śródmiejskich – przykład Łodzi	232
Jan Polski: Ekologiczne, społeczne i ekonomiczne aspekty ładu przestrzennego w regionie	240
Katarzyna Przybyła, Eleonora Gonda-Soroczyńska: Poziom rozwoju infrastruktury społecznej we Wrocławiu	248
Zbigniew Przybyła: Rozwój zrównoważony jako koncepcja dynamiczna kształtowania przestrzeni gospodarczej	256
Adam Przybyłowski: Stan infrastruktury transportu drogowego w Polsce z uwzględnieniem aspektów bezpieczeństwa	261
David Ramsey: Ocena atrakcyjności osiedli we Wrocławiu	272
Janusz Rosiek: Wpływ implementacji pakietu klimatyczno-energetycznego (PKE) Unii Europejskiej na równoważenie rozwoju społeczno-gospodarczego krajów członkowskich ugrupowania	281
Anna Skorwider-Namietko, Jarosław Skorwider-Namietko: Gospodarka odpadami jako element zarządzania strategicznego w jednostkach samorządu terytorialnego	292
Beata Skubiak: Polityka regionalna wobec zmian demograficznych	301
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Kapitał społeczny jako czynnik wspierający innowacyjność małych przedsiębiorstw na przykładzie województwa lubelskiego	310

Agnieszka Stacherzak: Typologia funkcjonalna gmin Dolnego Śląska a Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.....	322
Izabela Szamrej-Baran, Paweł Baran: Subiektywne i obiektywne mierniki ubóstwa energetycznego	332
Maciej Szarejko, Jerzy Ładysz: Podstawy ekonomiczne kształtowania i racjonalnego wykorzystania miejskiego systemu zielonej infrastruktury	340
Katarzyna Tarnawska: Analiza determinant rozwoju regionalnego w świetle ewolucyjnej geografii ekonomicznej	350
Alina Walenia: Polityka spójności Unii Europejskiej a zmiany systemowe w zarządzaniu finansami publicznymi.....	359
Beata Warczewska, Barbara Mastalska-Cetera: Strategie rozwoju gmin mających obszary o szczególnych wartościach przyrodniczych a model zrównoważonego rozwoju	370
Marcelina Zapotoczna: Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania potrzeb mieszkaniowych w Polsce	378
Adam Zydróż, Piotr Szczepański, Sebastian Gawel: Ograniczenia i możliwości zwiększania lesistości w aglomeracji poznańskiej na przykładzie gminy Rokietnica.....	387
Adam Zydróż, Piotr Szczepański, Piotr Walkowski: Analiza zmian cen transakcyjnych gruntów niezabudowanych w gminie Września w latach 2002–2009	394

Summaries

Franciszek Adamczuk: Tritia – a new form and institution of European integration	20
Bartosz Bartosiewicz, Iwona Pielesiak: Daily mobility of small town's inhabitants in Łódź Metropolitan Area	29
Magdalena Belof: Challenges of regional spatial planning.....	37
Piotr Chmiel, Leszek Stanek: Economic efficiency of building the roads for the residential areas in the local spatial management plans	48
Joanna Cymerman: Conditions of changes in the structure of land ownership in Central Pomerania in the years 2000–2012	58
Łukasz Damurski: Stakeholders of the spatial decision-making process on a local level. Theory and practice	67
Eleonora Gonda-Soroczyńska: Polyfunctionality or monofunctionality of spas in the face of spatial transformations?	75
Piotr Gryszel, Daria Elżbieta Jaremen, Andrzej Rapacz: EU funds as the tourist function raising factor in the selected tourist communes of Jelenia Góra region	88

Piotr Hajduga: Special economic zones in Poland and the formation of human capital.....	101
Piotr Idczak, Karol Mrozik: Cost-effectiveness evaluation of solutions shaping river basin retention as a method of flood risk reduction.....	111
Marian Kachniarz: Top leaders and stragglers – investment activity of Lower Silesia communities.....	118
Anna Katola: The importance of gender equality for long-term growth.....	127
Olgierd Kempa, Jan Kazak: Functional and spatial transformation and the real estate taxes.....	135
Lidia Kłos: Territorial pollution in rural areas of the West Pomeranian Voivodeship.....	146
Piotr Krajewski: Planning problems in the areas of landscape parks near Wrocław on the example of Ślęzański Landscape Park.....	154
Natalia Krawczynszyn: Trends of tourism policy in Polish-Czech euroregions – unification or diversification of border tourist product?.....	162
Barbara Kryk: Draft model of support in the labor market of young people at risk of social exclusion.....	169
Marta Kusterka-Jefmańska: Quality of life vs. quality of public services in practice of research at the local level.....	177
Grażyna Leśniewska: Family influence on the attitudes of citizens society..	185
Jerzy Ładysz: Directions of development of green infrastructure in the Wrocław functional area.....	195
Urszula Markowska-Przybyła: Application of experimental economics for measuring of social capital.....	203
Barbara Mastalska-Cetera, Beata Warczewska: Implementation of selected programs supporting agriculture in the Landscape Park “Barycz Valley”.....	213
Piotr Mijał: Legal aspects of competitiveness of Special Economic Zones ...	222
Katarzyna Milewska-Osiecka: New housing construction within the spatial policy for suburban zone of Łódź.....	231
Agnieszka Ogrodowczyk: Housing policy and contemporary changes of the inner city – example of Łódź.....	239
Jan Polski: Ecological, public and economic aspects of the spatial order in the region.....	247
Katarzyna Przybyła, Eleonora Gonda-Soroczyńska: Level of social infrastructure development in Wrocław.....	255
Zbigniew Przybyła: Sustainable development as a dynamic idea of shaping the economic space.....	260
Adam Przybyłowski: Road transport infrastructure development in Poland with special emphasis on safety issues.....	271
David Ramsey: Assessment of districts attractiveness in Wrocław.....	280

Janusz Rosiek: Impact of the implementation of the EU Climate and Energy Package (EU CEP) on socio-economic development of selected EU countries	291
Anna Skorwider-Namiołko, Jarosław Skorwider-Namiołko: Waste management as a part of the strategic management in local self-government units	300
Beata Skubiak: Regional policy in the face of demographic changes	309
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Social capital as a factor supporting innovative small businesses on the example of the Lublin Voivodeship	321
Agnieszka Stacherzak: Functional typology of Lower Silesia municipalities and “Development strategy of Lower Silesia Voivodeship 2020”	331
Izabela Szamrej-Baran, Paweł Baran: Subjective and objective measures of fuel poverty	339
Maciej Szarejko, Jerzy Ładysz: Economic principles of development and rational use of urban green infrastructure system	349
Katarzyna Tarnawska: Theoretical analysis of regional development determinants in the light of evolutionary economic geography	358
Alina Walenia: EU cohesion policy vs. system changes in public finance management	369
Beata Warczewska, Barbara Mastalska-Cetera: The development strategies of communes, which are areas of special natural values with regard to the sustainable development model	377
Marcelina Zapotoczna: Taxonomic analysis of spatial differentiation of housing needs in Poland	386
Adam Zydróż, Piotr Szczepański, Sebastian Gawel: Limitation and possibilities of forestation growth in the Poznań agglomeration on the example of the Rokietnica commune	393
Adam Zydróż, Piotr Szczepański, Piotr Walkowski: Transaction prices changes analysis of undeveloped properties in the municipality of Września in the years 2002–2009	400

Beata Warczewska, Barbara Mastalska-Cetera

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

STRATEGIE ROZWOJU GMIN MAJĄCYCH OBSZARY O SZCZEGÓLNYCH WARTOŚCIACH PRZYRODNICZYCH A MODEL ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU¹

Streszczenie: Parki krajobrazowe są obszarami wyróżniającymi się szczególnymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi oraz kulturowymi. Obszary te podlegają specjalnej ochronie ustanowionej przepisami prawa. Gospodarowanie na nich jest ograniczone do działań zapewniających nie pogarszanie stanu środowiska. Jednak gminy, będące jednostkami terytorialnymi najniższego szczebla administracyjnego, posiadają szereg kompetencji w zakresie zarządzania rozwojem społeczno-gospodarczym oraz przestrzennym. Analiza zapisu strategii rozwoju wybranych gmin dowodzi, że nie zawsze obranym kierunkiem rozwoju jest rozwój zrównoważony. Zbyt małą wagę przykładają do kształtowania ładu środowiskowego i przestrzennego, ochrony środowiska naturalnego i jego zasobów.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, strategia rozwoju gminy, Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy”.

DOI: 10.15611/pn.2014.367.40

1. Wstęp

Założeniem rozwoju zrównoważonego jest taki rozwój społeczny i gospodarczy, który pozwala zachować walory i zasoby środowiska w stanie zapewniającym zarówno obecnym, jak i przyszłym pokoleniom trwałość korzystania z nich. W idei rozwoju zrównoważonego przyjmuje się założenie równorzędnego traktowania racji gospodarczych, społecznych i ekologicznych², co wywołuje konieczność powiązania ochrony środowiska z gospodarowaniem zasobami ekonomicznymi i ludzkimi³. W celu gwarancji ochrony przyrody tworzy się obszary chronione prawnie, zapew-

---

¹ Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2010–2013, jako projekt badawczy nr NN 114 168938

² S. Czaja, A. Becla, *Ekologiczne podstawy procesów gospodarowania*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im O. Langego we Wrocławiu, Wrocław 2007, s. 323.

³ S. Kozłowski, *Przyszłość ekorozwoju*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007, s. 60.

niając w ten sposób ochronę całych ekosystemów⁴. W Polsce formą ochrony wielkich, zwartych powierzchni są parki narodowe oraz parki krajobrazowe⁵.

Granice obszarów ochrony przyrodniczej nakładają się na obszary gmin, zarządzane przez władze samorządowe, posiadające szereg kompetencji odnośnie do gospodarowania obszarem i zasobami. Nie zawsze dochodzi do porozumienia pomiędzy tym szczeblem administracji a kierownictwem parku w sprawie gospodarowania na jego obszarze. Niestety zbyt często zarówno władze lokalne, jak i mieszkańcy nieprzychylnie odnoszą się do różnych form ochrony przyrody, postrzegając je jako ograniczenie rozwoju⁶.

2. Zakres badań

Celem pracy jest próba znalezienia odpowiedzi na pytanie: czy występowanie wyjątkowych wartości i walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych i historycznych jest uwzględnione w wyznaczaniu kierunków rozwoju gmin zapisanych w ich strategiach rozwoju. W tym celu sprawdzono, czy w dokumentach strategicznych gmin uwzględniono problematykę zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska. Do analiz wybrano gminy, w granicach których znajduje się największy w Polsce Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy”. Jest to obszar wyróżniający się bogactwem przyrodniczym i kulturowym, o czym świadczą inne (poza parkiem krajobrazowym) formy ochrony przyrody: rezerваты, użytki ekologiczne, pomniki przyrody oraz obszary Natura 2000. Park ten został utworzony w 1996 r., zajmuje powierzchnię 87 040 ha, z czego większość, bo aż 70 040 ha, znajduje się w województwie dolnośląskim, na obszarze siedmiu gmin, a pozostała część (17 000 ha) w województwie wielkopolskim, w granicach trzech gmin⁷.

3. Opis badań i wyniki

Analizie poddano zapisy aktualnych strategii rozwoju gmin Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy”. Dokumenty te różnią się szczegółowością oraz zakresem opracowania. Tylko trzy gminy spośród badanych odwołują się do idei zrównoważonego rozwoju. Na etapie diagnozowania wszystkie gminy korzystały z analizy SWOT,

---

⁴ A. Pullin, *Biologiczne podstawy ochrony przyrody*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 162.

⁵ B. Poskrobko, *Zarys charakterystyki systemu zarządzania ochroną przyrody w Polsce*, [w:] *Barierzy w zarządzaniu parkami krajobrazowymi w Polsce*, red. K. Zimniewicz, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2008, s. 20.

⁶ B. Warczewska, *Rozwój gmin Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy” według opinii władz samorządowych*, [w:] *W kierunku zrównoważonej gospodarki opartej na wiedzy w Polsce*, monografia naukowa, red. P. Sochaczewski, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok 2011, s. 235.

⁷ E. Ranoszek, W. Ranoszek, *Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy”*, Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych we Wrocławiu, Wrocław 2012, s. 4.

która daje możliwość przeprowadzenia różnego rodzaju bilansów oraz analiz i oceny problemów, jak również poszukiwania możliwości ich rozwiązywania⁸. Analizując zapis SWOT, zwrócono uwagę na zidentyfikowane w poszczególnych gminach słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia. Najczęściej wymienianą mocną stroną jest położenie w Parku Krajobrazowym „Dolina Baryczy”. Słabe strony gmin związane są przede wszystkim ze znacznym bezrobociem i niedoinwestowaniem w zakresie infrastruktury technicznej. Większość gmin wskazuje, że ich słabą stroną są ograniczenia związane z położeniem w parku krajobrazowym.

Metodą oceny zgodności zapisu strategii rozwoju gmin z ideą zrównoważonego rozwoju i ochroną środowiska było odniesienie ich ustaleń do wybranych wskaźników. Taką metodę zaproponował Kistowski⁹ w ocenie zapisu strategii województw, po odpowiedniej modyfikacji może być ona również zastosowana do oceny zgodności na szczeblu lokalnym. Dobór wskaźników wynika zarówno z ustaleń zapisanych w analizowanych strategiach, jak i dostępności odpowiednich danych statystycznych do obliczenia wskaźnika z zasobów danych GUS.

W analizach zapisu strategii badanych gmin warto zwrócić szczególną uwagę na sformułowanie misji gminy oraz celów strategicznych i operacyjnych. Misje były różnie redagowane. W większości są one rozbudowane, zapisane kilkoma rozwiniętymi zdaniem. Misją badanych gmin jest przede wszystkim poprawa warunków życia społeczności lokalnej. Często wyznaczanym celem jest podniesienie warunków życia, zapisane jako „dobre warunki życia”, „wysoki standard życia”, „wzrost poziomu życia”. W niektórych strategiach podkreśla się, że rozwój ma się opierać na zasobach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Wskazuje się zwłaszcza na rozwój funkcji turystycznej. Rozwinięciem przyjętej misji jest sformułowanie celów strategicznych i operacyjnych oraz przypisanie każdemu z nich szczegółowych zadań (projektów realizacyjnych). Zapisane w dokumentach cele można pogrupować w pięć obszarów działań¹⁰:

a. Gospodarka – najczęściej preferowaną formą działalności w badanych gminach jest rozwój turystyki (promocja turystyki, rozwój bazy turystycznej, rozwój agroturystyki). Kolejną sferą rozwoju gospodarczego jest rolnictwo. Zaledwie w trzech strategiach (gminy: Sośnie, Milicz, Twardogóra) zaznacza się, że rozwój gospodarczy ma bazować na wyjątkowych walorach przyrodniczych, przy czym podkreśla się konieczność poszanowania tych zasobów i zachowania stanu równowagi pomiędzy gospodarką a przyrodą.

b. Infrastruktura techniczna, społeczna i komunikacja – gminy Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy” mają duże zaniedbania w tym zakresie¹¹. Rozwój

⁸ R. Aldag, T. Stearns, *Management*, South-Western Publishing Co., Cincinnati, Ohio 1987, s. 210.

⁹ M. Kistowski, *Regionalny model zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska Polski a strategie rozwoju województw*, Uniwersytet Gdański, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Gdańsk–Poznań 2003, s. 88.

¹⁰ Porównaj: A. Wiatrak, *Strategie rozwoju gmin wiejskich*, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2011, s. 99–100.

¹¹ B. Warczevska, wyd. cyt., s. 226.

infrastruktury ma się przyczynić do poprawy warunków zamieszkiwania i gospodarowania oraz ochrony środowiska przyrodniczego w gminach. W większości analizowanych dokumentów cele szczegółowe dotyczą głównie infrastruktury technicznej, następnie infrastruktury drogowej. Potrzebę rozwoju infrastruktury społecznej uwzględniono w każdej z gmin, jednak w mniejszym zakresie, niż dotyczy to infrastruktury technicznej i komunikacji.

c. Środowisko, ochrona przyrody – zasoby środowiska parku krajobrazowego można gospodarczo wykorzystywać, ale należy to robić w sposób racjonalny, zapewniający zachowanie równowagi przyrodniczej oraz niepogarszanie stanu środowiska¹². Cele związane ze środowiskiem i przyrodą dotyczą głównie zalesień, poprawy stanu środowiska i racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody, podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców i turystów, rekultywacji obszarów zdegradowanych.

d. Społeczeństwo – problematykę tę uwzględniono w wielu celach głównych i szczegółowych. Dotyczą one następujących kwestii: poprawy jakości życia, przeciwdziałania marginalizacji, podniesienia bezpieczeństwa i ograniczenia patologii, profilaktyki zdrowia, rozwoju edukacji, obniżenia poziomu bezrobocia.

e. Przestrzeń – cele wyznaczone w analizowanych dokumentach zapisano następująco: wykorzystanie walorów krajobrazowo-przyrodniczych na rzecz rozwoju gminy, renowacja zabytków i odnowa obszaru, tworzenie i aktualizacja dokumentów planistycznych, podniesienie estetyki w gminie, uporządkowane gospodarowanie przestrzenią. Należy zaznaczyć, że zagadnieniom przestrzeni nie poświęcono zbyt wiele uwagi.

Zastosowanie różnych wzorców i metod opracowania wykorzystanych w analizowanych strategiach znacznie utrudnia porównanie ich zapisu. W różny sposób formułowane są cele główne, nie we wszystkich dokumentach zastosowano czytelny podział na zagadnienia związane z: gospodarką, infrastrukturą, środowiskiem, społeczeństwem i przestrzenią.

Do oceny (pod względem ochrony środowiska i rozwoju zrównoważonego) celów rozwoju zapisanych w analizowanych dokumentach dobrano następujące wskaźniki (posłużono się danymi statystycznymi dotyczącymi roku 2011):

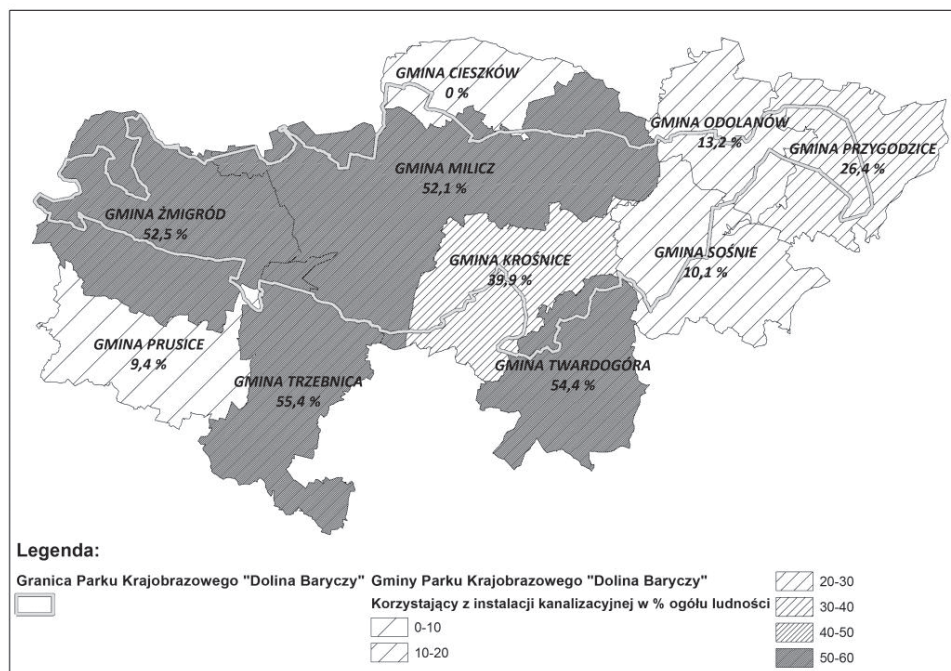
- korzystający z instalacji kanalizacyjnej do ogółu ludności gminy (rys. 1) – wskaźnik ten dla badanych gmin przyjmuje wartości poniżej średniej krajowej; sytuacja w połowie gmin jest zła,
- korzystający z instalacji gazowej – wskaźnik ten jest w badanych gminach zróżnicowany; w połowie gmin zaopatrzenie w gaz jest na zbyt niskim poziomie,
- korzystający z instalacji wodociągowej – większość badanych gmin ma dobrze rozwiniętą sieć wodociągową; w strategiach rozwoju niektórych gmin wskazuje się na konieczność modernizacji tej sieci,
- odpady komunalne przypadające na 1 mieszkańca na rok (kg/rok). Bardzo zróżnicowane wielkości tego wskaźnika (rys. 2.), od 42,9 kg/osobę/rok do wielkości

¹² D. Ptaszycka-Jackowska, M. Baranowska-Janota, *Przyrodnicze obszary chronione. Możliwości użytkowania*, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa 1998, s. 85.

127 kg/osobę/rok, wskazują na niewłaściwie prowadzoną gospodarkę odpadami, w tym nadzór nad porządkiem i czystością. Problemem wielu gmin Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy” są tzw. dzikie wysypiska śmieci, zanieczyszczone śmieciami pobocza dróg i rowy, co stanowi istotne źródło zagrożenia dla środowiska przyrodniczego,

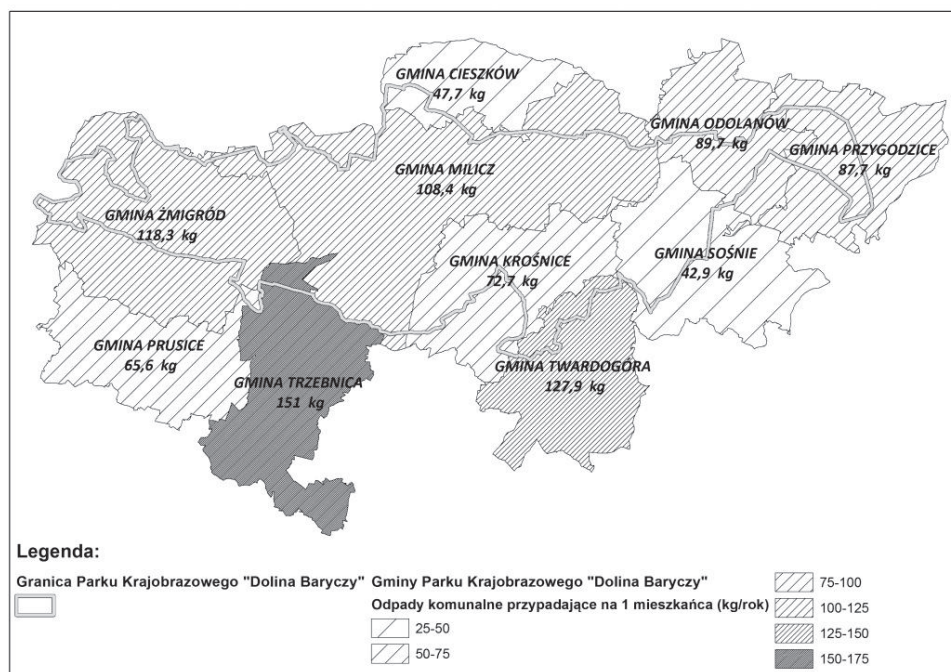
- udział powierzchni gminy objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego dla większości gmin (poza Krośnicami) jest nieprawidłowy. Bardzo niski poziom tego wskaźnika świadczy o ignorancji w zakresie planowania przestrzennego, skutkiem czego jest niewłaściwe zarządzanie obszarem, występowanie licznych konfliktów przestrzennych,
- obliczono dwa wskaźniki dotyczące turystyki: liczbę miejsc noclegowych całorocznych oraz średnią liczbę turystów przypadającą na 1000 ha powierzchni gminy. Otrzymane wyniki wskazują na słabo rozwiniętą infrastrukturę turystyczną oraz małe wykorzystanie istniejących zasobów infrastrukturalnych i przyrodniczych.

Uzyskane dla badanych gmin wielkości wskaźników zobrazowano każdorazowo na kartogramach, co ułatwiło interpretację wyników. Jednak ze względu na ograniczoną wielkość niniejszego artykułu umieszczono dla przykładu tylko wybrane rysunki.

Rys. 1. Rozkład wielkości wskaźnika korzystających z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności (dane na 2011 r.)

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 2. Rozkład wielkości wskaźnika odpadów komunalnych przypadających na 1 mieszkańca (dane na 2011 r.)

Źródło: opracowanie własne.

4. Podsumowanie

Odniesienie wyznaczonych w strategiach rozwoju gmin celów głównych i szczegółowych do specyfiki obszaru (park krajobrazowy) oraz idei zrównoważonego rozwoju pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

- Przyporządkowanie celów szczegółowych do składowych zrównoważonego rozwoju, jakimi są: gospodarka, społeczeństwo, środowisko i wyłoniona z niego przestrzeń, obrazuje brak równowagi w wyznaczonych kierunkach rozwoju badanych gmin. Zdecydowanie najwięcej celów dotyczy gospodarki oraz społeczeństwa. Najmniejszą uwagę poświęca się środowisku oraz przestrzeni.
- Niewielka liczba celów wyznaczonych w zakresie kształtowania przestrzeni oraz jej ładu może być przyczyną utraty wyjątkowych walorów krajobrazowych opisywanego obszaru.
- Wyznaczone cele rozwoju w niewielkim stopniu bazują na swoistym potencjale przyrodniczym, krajobrazowym i historycznym obszaru Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy”. Obecne wykorzystanie potencjału polega głównie na ukierunkowaniu na rozwój branży turystycznej, budowie niezbędnej w tym celu infrastruktury, wzbogaceniu oferty turystycznej, kreowaniu produktu.

- Władze nie wyznaczają specjalnych sposobów ochrony wyjątkowych wartości Parku Krajobrazowego. Brakuje konkretnych celów proekologicznych, zwłaszcza w kontekście rozwoju gospodarki, poszukiwania inwestorów, tworzenia nowych miejsc pracy. Należy pamiętać, że nie każda działalność gospodarcza może być prowadzona w obszarze parku krajobrazowego, o czym wspomniano już wcześniej.
- Wyznaczenie dużej liczby celów związanych ze społeczeństwem i infrastrukturą (techniczną, społeczną i komunikacją) wynika ze znacznych zaległości i zaniedbań w tym zakresie. Przyjęte kierunki działań należy więc ocenić pozytywnie, gdyż ich realizacja przyczyni się do poprawy warunków życia społeczności lokalnej.

W analizowanych strategiach rozwoju gmin w stopniu niedostatecznym uwzględniono problematykę zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska. Podążanie w kierunku zrównoważonego rozwoju wymaga znacznych nakładów finansowych, o które trudno w badanych gminach, mających peryferyjne położenie w województwie oraz względem dużych ośrodków miejskich. W celu skutecznej ochrony ich zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych należałoby zapewnić odpowiednie środki finansowe. Mając opracowaną strategię rozwoju, gminy mogą ubiegać się o środki finansowe, także ze źródeł zagranicznych¹³, niestety zbyt rzadko z tej możliwości korzystają.

Literatura

- Aldag R., Stearns T., *Management*, South-Western Publishing Co., Cincinnati, Ohio 1987.
- Czaja S., Becla A., *Ekologiczne podstawy procesów gospodarowania*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im O. Langlego we Wrocławiu, Wrocław 2007.
- Kistowski M., *Regionalny model zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska Polski a strategie rozwoju województw*, Uniwersytet Gdański, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Gdańsk–Poznań 2003.
- Kozłowski S., *Przyszłość ekorozwoju*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007.
- Poskrobko B., *Zarys charakterystyki systemu zarządzania ochroną przyrody w Polsce*, [w:] *Bariery w zarządzaniu parkami krajobrazowymi w Polsce*, red. K. Zimniewicz, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2008.
- Ptaszycka-Jackowska D., Baranowska-Janota M., *Przyrodnicze obszary chronione. Możliwości użytkowania*, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa 1998.
- Pullin A., *Biologiczne podstawy ochrony przyrody*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
- Ranoszek E., Ranoszek W., *Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy”*, Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych we Wrocławiu, Wrocław 2012.
- Warczevska B., *Rozwój gmin Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy” według opinii władz samorządowych*, [w:] *W kierunku zrównoważonej gospodarki opartej na wiedzy w Polsce*, monografia naukowa, red. P. Sochaczewski, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok 2011.
- Wiatrak A., *Strategie rozwoju gmin wiejskich*, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2011.
- Wojciechowski E., *Zarządzanie w samorządzie terytorialnym*, Difin, Warszawa 2012.

¹³ E. Wojciechowski, *Zarządzanie w samorządzie terytorialnym*, Difin, Warszawa 2012, s. 226.

THE DEVELOPMENT STRATEGIES OF COMMUNES, WHICH ARE AREAS OF SPECIAL NATURAL VALUES WITH REGARD TO THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT MODEL

Summary: Landscape parks are areas of outstanding, unique natural, landscape and culture values. These areas are subject to special conservation established by law. The management of them is limited to actions to ensure no deterioration of the environment. However, municipalities, which are territorial entities of the lowest administrative level, have a number of competencies in the management of socio-economic development and spatial development. An analysis of the findings of the development strategy of selected communes shows that sustainable development is not always a chosen direction of development. Insufficient importance is attached to shaping the environmental and planning order, the conservation of environment and its resources.

Keywords: sustainable development, local development strategy, “Dolina Baryczy” landscape park.